

Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU26

Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om en ny lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder och förslag om ändringar i bl.a. rättegångsbalken. Lagförslagen syftar till att ge de brottsbekämpande myndigheterna bättre verktyg för att snabbt och effektivt kunna hitta eftersökta personer samt lokalisera utlänningar som utgör en allvarlig säkerhetsrisk. Förslagen innebär bl.a. följande:

- Det ska vara möjligt att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera personer som håller sig undan eller har avvikit från ett beslut om anhållande eller häktning eller från verkställighet av ett straff.
- Det införs utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera utlänningar som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar.
- Reglerna om underrättelse till enskilda som varit föremål för hemliga tvångsmedel ändras i syfte att stärka rättssäkerheten.

Lagförslagen föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 juli 2024.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

I betänkandet finns två reservationer (V) och ett särskilt yttrande (S).

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:108 Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden.

Tre yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden	6
Reservationer	29
1. Övervakning av annan kommunikationsutrustning än den som tillhör den eftersökte och användning av överskottsinformation, punkt 1 (V)	29
2. Utökad användning av hemliga tvångsmedel för att lokalisera utlänningar som missköter sin anmälningsskyldighet, punkt 2 (V)	30
Särskilt yttrande	32
Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden (S)	32
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	33
Propositionen	33
Följdmotionen	33
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	34
<i>Bilaga 3</i>	
Reservantens lagförslag	53

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Övervakning av annan kommunikationsutrustning än den som tillhör den eftersökte och användning av överskotts-information

Riksdagen antar

a) 3, 4 och 10 §§ regeringens förslag till lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder,

b) 27 kap. 19 c § regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken,

c) 6 b § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,

d) regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder i de delar det avser 10 §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:108 punkterna 1, 2, 4 och 7, alla i denna del, och avslår motion

2023/24:2844 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkandena 1 och 3.

Reservation 1 (V)

2. Utökad användning av hemliga tvångsmedel för att lokalisera utlännningar som missköter sin anmälningsskyldighet

Riksdagen antar

a) regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning i de delar det avser 9 §,

b) regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlännningar.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:108 punkterna 4 i denna del och 6 samt avslår motion

2023/24:2844 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 2 (V)

3. Regeringens lagförslag i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder,

2. lag om ändring i rättegångsbalken,

3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),

4. lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,

5. lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation,

6. lag om ändring i lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder,

i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:108 punkterna 1, 2, båda i denna del, 3, 4 i denna del, 5 och 7 i denna del.

Stockholm den 23 maj 2024

På justitieutskottets vägnar

Richard Jomshof

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Richard Jomshof (SD), Ardalan Shekarabi (S), Louise Meijer (M), Annika Strandhäll (S), Adam Marttinen (SD), Petter Löberg (S), Mikael Damsgaard (M), Anna Wallentheim (S), Katja Nyberg (SD), Mattias Vepsä (S), Charlotte Nordström (M), Gudrun Nordborg (V), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Pontus Andersson Garpvall (SD), Rasmus Ling (MP) och Martin Melin (L).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2023/24:108 Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden. Förslagen i propositionen syftar till att ge de brottsbekämpande myndigheterna bättre verktyg för att snabbt och effektivt kunna hitta eftersökta personer samt lokalisera utlänningar som utgör en allvarlig säkerhetsrisk.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

En motion har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionen finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till en ny lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder och till ändringar i bl.a. rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om avslag på delar av propositionen.

Jämför reservation 1 (V) och 2 (V) och det särskilda yttrandet (S).

Bakgrund

Allmänna utgångspunkter vid användning av hemliga tvångsmedel

Hemliga tvångsmedel intar en särställning bland de straffprocessuella tvångsmedlen eftersom den som är föremål för tvångsmedlet inte är medveten om att det använts mot honom eller henne. Åtgärderna utgör myndighetsutövning och innebär en risk för intrång i enskildas personliga integritet. De hemliga tvångsmedel som finns är

- hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation
- hemlig kameraövervakning
- hemlig rumsavlyssning
- hemlig dataavläsning
- hemlig övervakning av elektronisk kommunikation.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation innebär inhämtning av uppgifter om vilka som har talat i telefon och när samtalen har ägt rum, men inte vad som har sagts. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan också ge uppgifter om lokalisering.

Regleringen om hemliga tvångsmedel finns huvudsakligen i 27 kap. rättegångsbalken. Tvångsmedelsanvändningen enligt rättegångsbalken förutsätter att det finns en konkret brottsmisstanke som är föremål för förundersökning.

Hemliga tvångsmedel används även inom ramen för de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet och då i syfte att förebygga, förhindra och upptäcka brottslighet i ett skede när det ännu inte finns någon konkret misstanke om brott (preventiva tvångsmedel). Regleringen om de preventiva tvångsmedlen finns huvudsakligen i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Det är vidare möjligt att använda hemliga tvångsmedel i preventivt syfte enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av

vissa utlänningar, bl.a. för att lokalisera en utlänning som inte sköter sin anmälningsskyldighet.

Bestämmelser om det hemliga tvångsmedlet hemlig dataavläsning finns i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Hemlig dataavläsning innebär i korthet att polisen och andra brottsbekämpande myndigheter har rätt att i hemlighet och med ett tekniskt hjälpmedel ta sig in i t.ex. datorer, mobiltelefoner eller användarkonton till lagrings- eller kommunikationstjänster för att kunna läsa av eller ta upp uppgifter som finns i den fysiska utrustningen eller tjänsten. Hemlig dataavläsning infördes i april 2020 och kan användas inom ramen för en förundersökning och inom underrättelseverksamhet. Lagstiftningen är tidsbegränsad till utgången av mars 2025, men den utredning som har haft i uppgift att utvärdera lagstiftningen har i sitt betänkande Hemlig dataavläsning – utvärdering och permanent lagstiftning (SOU 2023:78) som överlämnades den 29 november 2023 föreslagit att lagen ska permanentas. Därutöver finns det bl.a. ytterligare bestämmelser om hemliga tvångsmedel i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder och lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 oktober 2023 ges de brottsbekämpande myndigheterna möjligheter att använda preventiva tvångsmedel och hemliga tvångsmedel i större utsträckning (se prop. 2022/23:126).

Även om de närmare förutsättningarna för användningen av hemliga tvångsmedel regleras i olika lagar är de grundläggande utgångspunkterna desamma. För all användning av hemliga tvångsmedel gäller tre allmänna principer. Dessa principer är ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. Ändamålsprincipen innebär att ett tvångsmedel endast får användas för det ändamål som framgår av lagstiftningen. Behovsprincipen innebär att en myndighet får använda ett tvångsmedel bara när det finns ett påtagligt behov av det och en mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig. Proportionalitetsprincipen innebär att ett tvångsmedel får tillgripas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den eftersökte eller något annat motstående intresse.

Som utgångspunkt gäller att frågor om tillstånd till flertalet av de hemliga tvångsmedlen prövas av domstol efter ansökan av en åklagare (27 kap. 21 § rättegångsbalken och 14 § lagen om hemlig dataavläsning).

När det gäller flertalet av de hemliga tvångsmedlen, med undantag för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, ska ett offentligt ombud utses för att bevaka enskildas intressen i ärendet i domstol. Domstolsprövningen sker i dessa fall efter ett sammanträde där åklagaren och det offentliga ombudet har varit närvarande (27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken, 16 § lagen om hemlig dataavläsning och 5 kap. 11 § lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar). Denna ordning har ansetts skapa förutsättningar för en allsidig belysning av saken och en reell möjlighet att få en tillståndsfråga prövad av högre rätt genom att det offentliga ombudet har överklaganderätt.

För att hemliga tvångsmedel ska få användas ställs det upp vissa kvalifikationskrav som tar sikte på behovet av åtgärden i det enskilda fallet. I de fall en förundersökning pågår krävs att åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 § rättegångsbalken och 4 § lagen om hemlig data-avläsning). Vid tvångsmedelsanvändning enligt lagen om särskild kontroll av vissa utläningar krävs att det finns särskilda skäl för åtgärden (5 kap. 5 § lagen om särskild kontroll av vissa utläningar).

Det utövas också viss parlamentarisk kontroll över användningen av hemliga tvångsmedel. Regeringen redovisar årligen till riksdagen hur de hemliga tvångsmedlen har använts (se t.ex. regeringens skrivelse Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2022, skr. 2023/24:47). Ordinarie tillsynsmyndighet vad gäller användningen av hemliga tvångsmedel är Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Nämnden har till uppgift att utöva tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel, och tillsynen genomförs genom inspektioner och andra undersökningar. Nämnden har också en skyldighet att på begäran av en enskild person kontrollera om han eller hon har varit utsatt för hemliga tvångsmedel och om användningen har varit författningsenlig (1 och 3 §§ lagen [2007:980] om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet). Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern har därtill extraordinär tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas och de allmänna domstolarnas verksamhet och kan inom ramen för sin respektive tillsyn uttala sig i frågor om användning av hemliga tvångsmedel.

Skyddet för den personliga integriteten

Användningen av hemliga tvångsmedel innebär en risk för intrång i enskildas personliga integritet och rätt till privat- och familjeliv. I 2 kap. regeringsformen finns föreskrifter om grundläggande fri- och rättigheter. Föreskrifterna innebär bl.a. att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande (6 § första stycket). Var och en är också skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (6 § andra stycket). Dessa grundläggande rättigheter får begränsas bara genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. En begränsning får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som motiverar den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar (20 och 21 §§).

Enligt artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin

korrespondens. Rätten till skydd för privat- och familjeliv omfattar bl.a. skydd mot övervakning i olika former. Offentliga myndigheter får inte inskränka dessa rättigheter annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt bl.a. med hänsyn till statens säkerhet och den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning och brott eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Konventionen gäller som svensk lag. Lag eller annan föreskrift får inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen (2 kap. 19 § regeringsformen).

En bestämmelse om rätt till respekt för bl.a. privatliv finns också i artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga). Varje begränsning i utövandet av de fri- och rättigheter som erkänns i EU:s rättighetsstadga måste vara föreskriven i lag och förenlig med innehållet i dessa fri- och rättigheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, göras endast om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors fri- och rättigheter (artikel 52.1). I den utsträckning stadgan omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen ska de ha samma innebörd och räckvidd som enligt konventionen eller ett mer långtgående skydd (artikel 52.3). Rättighetsstadgan riktar sig till medlemsstaterna när de tillämpar unionsrätten (artikel 51.1). Det innebär att rättigheterna i stadgan måste iaktas vid tillämpningen av nationell lagstiftning som genomför EU-rätt och nationell lagstiftning som omfattas av unionens tillämpningsområde.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/58/EU av den 12 juli 2002 om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation (e-dataskyddsdirektivet) innehåller bestämmelser som ska säkerställa konfidentialiteten för elektronisk kommunikation. En tolkning av artikel 15.1 i e-dataskyddsdirektivet, mot bakgrund av artiklarna 7, 8 och 52.1 i rättighetsstadgan, innebär att det måste uppställas krav på att det ska röra sig om grov brottslighet eller förebyggande av allvarliga hot mot allmän säkerhet för att brottsbekämpande myndigheter ska kunna få tillgång till vissa trafik- eller lokaliseringuppgifter. Detta gäller oberoende av hur lång tid myndigheterna får tillgång till de lagrade uppgifterna och oberoende av omfattningen och arten av de uppgifter som omfattas av denna tidsperiod.

Vidare innehåller Förenta nationernas (FN:s) konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) bestämmelser om barns rätt till privatliv. Av artikel 16 följer att inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv. Vidare framgår av artikel 3 att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. I artikel 40 uppställs även vissa krav i fråga om barn som misstänks för brott. Sedan den 1 januari 2020 gäller barnkonventionen som svensk lag. All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionens bestämmelser.

En avvägning mellan behov och integritetsintrång

Regleringen av hemliga tvångsmedel har utformats efter en avvägning mellan å ena sidan samhällets behov av en effektiv brottsbekämpning till skydd för medborgarna och å andra sidan grundläggande fri- och rättigheter såsom den enskildes rätt till personlig integritet och rättssäkerhet i förhållande till staten. Vid överväganden om att utöka de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att använda hemliga tvångsmedel krävs noggranna avvägningar beträffande behovet av åtgärden, åtgärdens förväntade effektivitet och nytta samt vilka integritetsintrång som åtgärden kan förväntas medföra. En utökad möjlighet att använda hemliga tvångsmedel måste motsvaras av ett faktiskt behov, vilket ska vägas mot vikten av att värna rättssäkerhet och personlig integritet.

Propositionen

Ett utökat användningsområde för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning

Behovet av att i större utsträckning kunna använda hemliga tvångsmedel för att hitta eftersökta personer

Nuvarande bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken har i praktiken tolkats så att de möjliggjort användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i syfte att lokalisera en skäligen misstänkt person om uppgiften om var personen befinner sig är av omedelbart intresse i en förundersökning. Detsamma har gällt om lokaliseringen syftat till att möjliggöra ett förhör, ett beslag eller någon annan utredningsåtgärd som är av synnerlig vikt för utredningen. Det har däremot inte ansetts tillåtet att använda hemliga tvångsmedel i syfte att möjliggöra verkställighet av ett frihetsberövande av en misstänkt eller dömd person.

Regler som rör kvalificerade säkerhetsärenden och utläningar som bedöms utgöra kvalificerade hot mot Sveriges säkerhet finns i lagen om särskild kontroll av vissa utläningar. I lagen finns en möjlighet att, under vissa omständigheter, ålägga en utläning som kan komma att begå brott eller som utgör ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet anmälningsskyldighet. För att lokalisera en utläning som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet är det i dag möjligt att med hjälp av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation hämta in uppgifter om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits (5 kap. 5 §). Det är dock inte möjligt att hämta in andra typer av uppgifter eller använda andra hemliga tvångsmedel i syfte att hitta utläningen.

Att eftersökta personer påträffas och att utdömda påföljder verkställs inom rimlig tid anser regeringen är viktigt av flera skäl. Det är av grundläggande betydelse för allmänhetens förtroende för rättsväsendet. Enskilda har rätt att förvänta sig att staten effektivt ingriper så att brott utreds och gärningsmän ställs till svars för sina brottsliga handlingar. Brister i statens förmåga att

skydda medborgarna i detta avseende riskerar i förlängningen att skada demokratin. Att en eftersökt person hittas snabbt kan också vara angeläget om personen som eftersöks är farlig, t.ex. om han eller hon är allvarligt psykiskt sjuk eller våldsbärogen eller riskerar att fortsätta att begå brott. När det gäller någon som eftersöks på grund av att denne inte har fullgjort sin anmälnings-skyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utläningar kan det röra sig om presumtiva terrorister eller personer som kan utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet. När en person är efterlyst i en pågående förundersökning kan skyndsamhet även vara angelägen ur bevissynpunkt, eftersom den misstänkte på fri fot kan undanröja bevis och påverka målsäganden och vittnen. Avsaknaden av tillräckligt effektiva verktyg kan även riskera att straff i form av fängelse och slutna ungdomsvård preskriberas, vilket i förlängningen kan undergräva straffrättssystemets trovärdighet och legitimitet.

Regeringen anför att många eftersökta personer kan hittas med hjälp av traditionella utredningsåtgärder men att det inte alltid är tillräckligt. Personer som är eftersökta är i många fall högt motiverade att hålla sig gömda och kan få hjälp med detta av andra, t.ex. närstående eller medbrottslingar. Schengensamarbetet har dessutom gjort det enklare för kriminella att passera gränser till andra länder utan att lämna spår efter sig. Risken för att eftersökta lämnar landet och gömmer sig utomlands, särskilt i länder från vilka det kan vara svårt eller omöjligt att få till stånd en utlämning, gör att det många gånger är brådskande att hitta dem.

Regeringen konstaterar vidare att teknikutvecklingen under senare år har varit mycket snabb. Utbudet av olika informations- och kommunikations-tjänster genom internet, smarta telefoner och andra tekniska hjälpmedel är i princip obegränsat, och verktygen är lättillgängliga för alla. De tekniska hjälpmedlen används i en inte obetydlig utsträckning av kriminella aktörer för planering och kommunikation eller som direkta brottsverktyg. Hjälpmedlen kan också användas för att hålla sig undan polisen, Kriminalvården och andra rättsvårdande myndigheter. Teknikutvecklingen medför att myndigheterna behöver arbeta på ett delvis annat sätt än tidigare. De hemliga tvångsmedlen fyller redan en viktig funktion för de brottsbekämpande myndigheterna och skulle enligt regeringen även kunna ge värdefull information i arbetet med att snabbt hitta eftersökta personer.

Användningsområdet för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning bör utökas

Av de olika typerna av hemliga tvångsmedel betraktas hemlig övervakning av elektronisk kommunikation som den minst integritetskänsliga åtgärden. Regeringen gör bedömningen att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och motsvarande hemlig dataavläsning är de tvångsmedel som bör bli aktuella när det gäller att lokalisera vissa eftersökta personer i syfte att verkställa ett frihetsberövande. Behovet av mer ingripande åtgärder, såsom hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning

eller hemlig rumsavlyssning, bedöms inte tillföra den mest användbara informationen för att uppnå syftet med tvångsmedelsanvändningen.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som antingen innehas, har innehafts eller kan antas ha använts eller komma att användas av den eftersökte eller som det finns synnerlig anledning att anta att denne under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta (27 kap. 19 a § rättegångsbalken). Tvångsmedlet kan användas för att ge tillgång till tre olika typer av uppgifter (27 kap. 19 § rättegångsbalken):

- uppgift om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller en annan adress
- uppgift om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område (masttömning)
- uppgift om i vilket geografiskt område en viss elektronisk utrustning finns eller har funnits.

Hemlig dataavläsning kan, med undantag för masttömning, användas för att få tillgång till samma slags uppgifter när dessa inte finns tillgängliga hos en operatör, exempelvis på grund av att en person enbart kommunicerar via trådlösa nätverk och inte kopplar upp sig på telenätet. I lagen om hemlig dataavläsning talar man då om kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter (1 §). Hemlig dataavläsning är därmed både en metod för att verkställa redan befintliga hemliga tvångsmedel och ett självständigt tvångsmedel.

När det gäller frågan om vilka typer av uppgifter som behövs för att effektivisera arbetet att hitta eftersökta personer i syfte att verkställa ett frihetsberövande gör regeringen följande överväganden (s. 35 f.):

I de fall myndigheterna har information om vilken kommunikationsutrustning som den eftersökte använder skulle en möjlighet att spåra den aktuella utrustningen avsevärt underlätta arbetet med att lokalisera personen i fråga. I många situationer är det emellertid okänt vilken kommunikationsutrustning, om någon, som den eftersökte använder. Om det i en sådan situation finns uppgift om t.ex. en närståendes kommunikationsutrustning och dessutom anledning att tro att den närstående besöker den eftersökte eller att de rör sig tillsammans, skulle möjligheten att inhämta uppgifter om positionen för den närståendes utrustning i betydande utsträckning förbättra möjligheten att hitta den eftersökte. Uppgifter om meddelanden till och från någon i kretsen kring den eftersökte kan också göra det möjligt att lista ut var den eftersökte befinner sig. Uppgifterna kan vidare användas för att identifiera den eftersöktes kommunikationsutrustning för senare positionering. Tillgång till uppgifter om var en kommunikationsutrustning finns eller har funnits och om meddelanden som har överförts mellan olika kommunikationsutrustningar kan alltså vara av stor betydelse i arbetet med att hitta eftersökta personer.

Att inhämta uppgifter om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område (masttömning) är en omfattande åtgärd som kräver ett stort analysarbete. Masttömning kan dock vara användbart för att ta reda på vilka telefoner som kopplat upp

mot en specifik mobilmast inom ett område. En masttömning skulle exempelvis kunna användas när det skett en rymning eller fritagning i samband med ett läkarbesök och det finns misstankar om eller är uppenbart att den person som avvikit har fått hjälp av någon. En masttömning skulle i en sådan situation kunna ge värdefulla ledtrådar om vem medhjälparen är.

När de uppgifter myndigheterna kan få tillgång till genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation inte ger tillräcklig ledning i sökandet kan hemlig dataavläsning riktad mot exempelvis vissa appar ge betydligt mer detaljerad information. Detsamma gäller när informationen är krypterad så att traditionella metoder för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation inte ger uppgifter som kan avläsas. Även hemlig dataavläsning av kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter framstår därför som viktiga för att de brottsbekämpande myndigheterna ska få tillgång till den information som behövs för att förbättra möjligheterna att hitta eftersökta personer.

En utökad möjlighet att använda hemliga tvångsmedel måste motsvaras av ett faktiskt behov, vilket ska vägas mot vikten av att värna rättssäkerhet och den personliga integriteten. I likhet med utredningen görs bedömningen att en möjlighet att kunna använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation för samtliga uppgifter och hemlig dataavläsning avseende kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter skulle innebära att störst effektivitet uppnås med minsta möjliga intrång. Åtgärden bör av samma skäl få avse ett telefonnummer, en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller ett avläsningsbart informationssystem som antingen innehas eller kan antas användas av den eftersökte, eller som det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte kan komma att kontakta (jfr 27 kap. 19 a § rättegångsbalken och 4 a § lagen om hemlig dataavläsning).

I likhet med vad som gäller enligt 27 kap. 21 b § rättegångsbalken bör hemlig övervakning av elektronisk kommunikation inte i något fall få avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

När det gäller frågan om vilka typer av uppgifter som behövs för att lokalisera utlänningar som misskött sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar anför regeringen att behovet av effektivare verktyg är stort eftersom åtgärden syftar till att hitta personer som utgör ett potentiellt hot mot Sveriges säkerhet och att förebygga allvarlig brottslighet. Dessutom uppstår enligt regeringen samma utmaningar när en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsplikt eftersöks som när någon söks i syfte att verkställa ett frihetsberövande. Regeringen gör därför bedömningen att en möjlighet att kunna använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation för samtliga uppgifter och hemlig dataavläsning avseende kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter är motiverad ur effektivitetssynpunkt.

Risker för den personliga integriteten och proportionalitet

För att en utvidgad möjlighet att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning ska kunna införas krävs att åtgärden är proportionerlig och förenlig med reglerna i 2 kap. 6 § regeringsformen, artikel 8 i Europakonventionen, artiklarna 7 och 8 i EU:s rättighetsstadga och

e-dataskyddsdirektivet tolkat mot bakgrund av EU:s rättighetsstadga. Bland annat får hemliga tvångsmedel endast användas för vissa specifika ändamål.

När nya användningsområden för tvångsmedel införs måste även riskerna för den personliga integriteten beaktas och en bedömning görs av om behovet av åtgärderna motiverar det intrång och men i övrigt som dessa innebär för enskilda.

När det gäller frågan om huruvida hemliga tvångsmedel ska få användas för att verkställa beslut om anhållande och häktning konstaterar regeringen att syftet med ett sådant beslut är att förhindra att den misstänkte avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff, försvårar sakens utredning eller fortsätter sin brottsliga verksamhet (24 kap. 1 och 6 §§ rättegångsbalken). Regeringen gör bedömningen att samtliga dessa syften rymms inom de ändamål som är tillåtna enligt regeringsformen, Europakonventionen och EU-rätten. Andra EU-länder har också infört liknande regleringar. Regeringen bedömer att det är proportionerligt att införa en möjlighet till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning i syfte att hitta anhållna och häktade, med de begränsningar som föreslås. Begränsningarna medför att åtgärden endast kommer att vara tillåten vid allvarigare brottslighet och att de starka rättssäkerhetsgarantier som omgärdar de hemliga tvångsmedlen kommer att vara tillämpliga.

Dessa överväganden gäller även den utvidgade möjligheten att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera en utlänning som misskött sin anmälningsskyldighet. Åtgärden syftar till att förebygga allvarlig brottslighet och anses förenlig med regeringsformen, Europakonventionen och EU-rätten. Med de begränsningar som föreslås bedöms den även vara proportionerlig.

När det gäller användningen av hemliga tvångsmedel för att lokalisera någon i syfte att verkställa en påföljd konstaterar regeringen att en del av den grundläggande konstruktionen av det straffrättsliga systemet är att straff utdöms när någon har begått brott. Straffet är samhällets reaktion på att någon bryter mot samhällets regler. Själva utdömandet av straff räcker dock inte, utan straffet måste också verkställas. Straffverkställigheten är alltså ett viktigt led i processen och bör därför enligt regeringen kunna betraktas som ett led i arbetet med att bekämpa brott, vilket är ett godtagbart ändamål enligt EU-rätten. I de fall den eftersökte är farlig eller våldsbenägen kan inskränkningen motiveras utifrån skydd för allmän säkerhet och, i vissa fall, nationell säkerhet, vilket även dessa är godtagbara ändamål. Därmed gör regeringen bedömningen att tvångsmedelsanvändning i syfte att få till stånd verkställighet av utdömda påföljder rymms inom de ändamål som är godtagbara enligt regeringsformen, Europakonventionen och EU-rätten. När det gäller frågan om åtgärderna är proportionerliga konstaterar regeringen att det finns ett påtagligt behov av att kunna använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning för att lokalisera någon i syfte att verkställa en påföljd. Regeringen framhåller att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation är det minst ingripande tvångsmedlet ur integritetssynpunkt. Åtgärderna ska därtill endast användas när andra möjligheter till att lokalisera den eftersökte

har uttömts. Det bedöms därför vara proportionerligt att införa en möjlighet till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning för att lokalisera någon i syfte att verkställa en påföljd, med de begränsningar som föreslås. Begränsningarna medför att åtgärderna oftast kommer att vara tillåtna vid allvarligare brottslighet och att de starka rättssäkerhetsgarantier som omgärdar de hemliga tvångsmedlen alltid kommer att vara tillämpliga.

Sveriges advokatsamfund har påpekat att den föreslagna utvidgningen av användningsområdet för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning medför en risk för att tvångsmedlen i större utsträckning omfattar personer som inte själva är eftersökta. Regeringen anför att tvångsmedlen naturligtvis alltid bör användas på ett sådant sätt att andra än den person som är föremål för åtgärden berörs i så liten utsträckning som möjligt. Att även utomstående, som exempelvis partner eller barn till den eftersökte, kan komma att omfattas torde dock enligt regeringen vara oundvikligt i vissa situationer. För att en utomstående ska kunna bli föremål för hemliga tvångsmedel krävs emellertid att det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte har kontaktat eller kommer att kontakta personen i fråga under den tid som tillståndet avser. Tvångsmedelsanvändningen syftar till att hitta den eftersökta personen. Det är alltså inte tillåtet att kartlägga personer som den eftersökte står i kontakt med i större omfattning eller i något annat syfte än vad som är motiverat utifrån detta ändamål. Vid en sammantagen bedömning anser regeringen att ett visst utökad integritetsintrång även för tredje man är acceptabelt.

Flera remissinstanser, bl.a. de allmänna domstolarna, JO, Institutet för mänskliga rättigheter, Sveriges advokatsamfund, Journalistförbundet och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, framhåller att regelverket om hemliga tvångsmedel redan i dag är komplicerat och att utredningens förslag bidrar till ett alltmer svåröverskådligt system. En samlad översyn av regelverket bör därför göras. Även Lagrådet framhåller behovet av att det snarast görs en samlad översyn av samtliga bestämmelser om hemliga tvångsmedel. Några remissinstanser, bl.a. Institutet för mänskliga rättigheter och Integritetsskyddsmyndigheten, framför också att det generellt finns ett behov av att utvärdera vilka effekter den utökade tvångsmedelsanvändningen har haft innan nya tvångsmedel införs och existerande utökas.

Regeringen anför att Lagrådets och remissinstansernas förslag och synpunkter som hänför sig till behovet av en samlad översyn av regleringen om hemliga tvångsmedel inte kan tas om hand i detta sammanhang. Däremot behöver en proportionalitetsbedömning göras med beaktande av den samlade effekten av utredningens förslag och mot bakgrund av regleringen i sin helhet. Regeringen konstaterar att utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel innebär risker, framför allt för den personliga integriteten. Samtidigt är behovet av en möjlighet till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning i syfte att hitta eftersökta personer stort och de åtgärder som föreslås förväntas vara effektiva. Även sett till den

samlade effekten gör regeringen därför bedömningen att det är en proportionerlig åtgärd.

Hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa beslut om anhållande och häktning

Förutsättningarna för att få använda hemliga tvångsmedel

Regeringen föreslår att ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning ska få meddelas om åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är anhållen eller häktad för ett brott som hade kunnat leda till åtgärden under en förundersökning. Ett beslut om häktning kan fattas under förundersökningen, rättegången och i samband med en fällande dom. Den föreslagna regleringen omfattar således inte bara eftersökta personer under en förundersökning utan också tilltalade och dömda, fram till den tidpunkt då domen vinner laga kraft. Det kommer alltså alltid att finnas en reell misstanke om konkret brott mot den eftersökta personen eller så kommer personen att vara dömd för brott. Det finns således inte några hinder mot att knyta användningen av tvångsmedlen till brott eller brottslighet av ett visst slag.

För att ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska få beslutas under en förundersökning ska det som huvudregel vara fråga om ett brott med ett minimistraff om sex månaders fängelse eller ett sådant brott som finns upptaget i den särskilda brottskatalogen, bl.a. dataintrång, barnpornografibrott och narkotikabrott (27 kap. 19 a § rättegångsbalken). Därutöver är det möjligt att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation vid samma typer av brott som kan ligga till grund för det mer ingripande tvångsmedlet hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. Hemlig dataavläsning får som utgångspunkt endast beviljas vid en förundersökning om brott som kan föranleda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får under vissa förutsättningar även beviljas för brott som avses i 27 kap. 19 b § andra stycket rättegångsbalken (4 och 5 §§ lagen om hemlig dataavläsning).

En ytterligare förutsättning för att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning ska få användas i en förundersökning är att åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. I propositionen om vissa tvångsmedelsfrågor (prop. 1988/89:124) finns vägledande uttalanden om hur synnerlig vikt för utredningen ska tolkas. Det framgår bl.a. att kravet på synnerlig vikt för utredningen inrymmer ett kvalitetskrav beträffande de upplysningar som tvångsmedlet kan ge. Upplysningarna får alltså inte inskränka sig till obetydliga detaljer. Uttrycket innefattar också ett krav på att utredningsläget gör tvångsmedlet nödvändigt. Vad som kan vinnas genom åtgärden får i princip inte vara åtkomligt med andra mindre ingripande åtgärder. En slentrianmässig bedömning får inte förekomma i fråga om vare sig utredningsläget eller de andra förutsättningarna som gäller för

tvångsmedlet. En granskning av utredningsmöjligheterna i det enskilda fallet måste alltid göras. Granskningen måste mynna ut i bedömningen att utredningen i princip inte kan föras framåt med andra medel och att det finns skäl att räkna med att avlyssningen – ensam eller i förening med andra åtgärder – verkligen kan få effekt.

Regeringen anför att för att säkerställa att hemliga tvångsmedel inte ska kunna användas slentrianmässigt för att hitta en eftersökt person bör samma krav på synnerlig vikt gälla när hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning sker för att lokalisera någon i syfte att verkställa ett beslut om anhållande eller häktning. Begreppet bör, i tillämpliga delar, ges samma innebörd som vid tvångsmedelsanvändning under en förundersökning. Det innebär bl.a. att andra möjligheter att lokalisera den eftersökte ska ha uttömts eller att sådana åtgärder skulle vara utsiktslösa eller medföra en orimligt stor arbetsinsats. Om andra åtgärder är möjliga för att lokalisera den eftersökta personen bör det ändå vara tillåtet med hemlig övervakning av elektronisk kommunikation om alternativen skulle innebära att den eftersökte inte kan hittas tillräckligt skyndsamt. Ju mer angeläget det är att påträffa den eftersökte, t.ex. då denne bedöms vara farlig för allmänheten eller då det finns en överhängande risk för att personen är på väg att lämna landet, desto större bör utrymmet vara för att tillgripa hemliga tvångsmedel. Eftersom hemlig dataavläsning är något mer ingripande från integritets-synpunkt bör det tvångsmedlet i princip inte komma i fråga om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation hade varit tillräckligt. Därutöver bör det som alltid krävas att åtgärden bedöms vara proportionerlig i det enskilda fallet.

Tillståndsprövningen och övriga rättssäkerhetsgarantier

Förslaget innebär att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning av kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter ska kunna användas i ett nytt syfte. Eftersom bestämmelserna är tillämpliga under förundersökningen och i samband med rättegången bedömer regeringen att det är lämpligt att de placeras i anslutning till bestämmelserna om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning under en förundersökning i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning. Regeringen bedömer det också vara lämpligt att bestämmelserna i respektive lag tillämpas i fråga om handläggningen, vilket innebär att de rättssäkerhetsgarantier som i dag finns i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning kommer att gälla även inom det nya tillämpningsområdet.

Detta innebär att frågor om tillstånd till tvångsmedelsanvändning ska prövas av allmän domstol på ansökan av åklagaren och att offentliga ombud ska medverka vid tillståndsprövningen av hemlig dataavläsning. Därutöver bör enligt regeringen även dagens regler om interimistiska beslut, tillståndsbeslutens innehåll, upphävande av tillstånd, hantering av insamlat material samt tillsyn och kontroll gälla inom det utökade tillämpningsområdet. Den

som har varit utsatt för ett hemligt tvångsmedel bör dessutom som utgångspunkt underrättas om åtgärden i efterhand. Även reglerna i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning om överskottsinformation, granskning, bevarande och dokumentation bör enligt regeringen tillämpas när hemliga tvångsmedel används inom det nya tillämpningsområdet.

Hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa en påföljd

Förutsättningarna för att få använda hemliga tvångsmedel

Regeringen föreslår att ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning ska få meddelas om åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård om åtgärden sker i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden.

I frågan om vilka brott som ska kunna leda till användning av hemliga tvångsmedel anser regeringen att den mest lämpliga och lättillämpade lösningen är att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning ska vara möjlig vid brott som hade kunnat föranleda dessa tvångsmedel under förundersökningen. Regeringen framhåller att den proportionalitetsavvägning som alltid ska göras vid tillståndsprövningen i det enskilda fallet bör garantera att tvångsmedelsanvändningen bara kommer till stånd i fall då brottets allvar och omständigheterna i övrigt motiverar det. Här får straffets längd och omständigheterna kring brottet i det enskilda fallet stor betydelse för bedömningen. Detta innebär att om den straffvärdeventil vid flerfaldig brottslighet som infördes den 1 oktober 2023 hade kunnat föranleda hemliga tvångsmedel under en förundersökning bör samma sak gälla när tvångsmedel används i syfte att lokalisera en dömd person. Detsamma gäller för domar på någon månads fängelse som avser exempelvis dataintrång eller narkotikabrott. Allt under förutsättning att det bedöms proportionerligt i det enskilda fallet.

En dom på rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning kräver inte att det brott eller den brottslighet som den tilltalade döms för är av allvarligt slag, utan den kan även omfatta brottslighet av relativt lindrig art (31 kap. 3 § brottsbalken). En förutsättning för att döma någon till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning är dock att det finns en risk för att denne fortsätter att begå brott av allvarligt slag (31 kap. 3 § brottsbalken). Regeringen föreslår att användningen av hemliga tvångsmedel för att lokalisera en person som undandragit sig rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning inte ska förutsätta att det eller de brott som den eftersökte dömts för är av ett visst slag. Det innebär att hemliga tvångsmedel i dessa fall ska få användas trots att tvångsmedlen inte hade kunnat användas under förundersökningen. Mot bakgrund av risken för att den dömde på fri fot begår allvarliga brott som riktar sig mot eller innebär fara för någon annans liv, hälsa eller personliga säkerhet gör regeringen bedömningen att det är motiverat och proportionerligt att införa en sådan möjlighet.

Regeringen föreslår att samma krav på synnerlig vikt som gäller under en förundersökning ska ställas upp för att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning ska få användas för att lokalisera dömda personer som håller sig undan straffverkställighet. Kravet på synnerlig vikt innebär att andra möjligheter att lokalisera den eftersökte ska ha uttömts eller att sådana åtgärder skulle vara utsiktslösa eller medföra en orimligt stor arbetsinsats. Det måste också finnas skäl att räkna med att den hemliga övervakningen – ensam eller tillsammans med andra åtgärder – verkligen kan leda till att den eftersökte anträffas. Om andra åtgärder är möjliga för att lokalisera den eftersökta personen bör det ändå vara tillåtet med hemlig övervakning av elektronisk kommunikation om alternativen skulle innebära att den eftersökte inte kan hittas tillräckligt skyndsamt. Ju mer angeläget det är att påträffa den eftersökte, t.ex. då denne bedöms vara farlig för allmänheten eller det finns en överhängande risk för att personen är på väg att lämna landet, desto större bör enligt regeringen utrymmet vara för att tillgripa hemliga tvångsmedel. Eftersom hemlig dataavläsning är något mer ingripande från integritetssynpunkt bör det tvångsmedlet i princip inte komma i fråga om en hemlig övervakning av elektronisk kommunikation hade varit tillräcklig.

Därutöver bör det som alltid krävas att åtgärden bedöms vara proportionerlig i det enskilda fallet. Proportionalitetsprincipen ska enligt regeringen förstås på samma sätt som i förhållande till användningen av hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken, lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott och lagen om hemlig dataavläsning. Proportionalitetsprincipen innebär att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning i fråga om art, styrka, räckvidd och varaktighet ska stå i rimlig proportion till vad som står att vinna med åtgärden. Det finns alltså en skyldighet för rätten, och för åklagaren när denne fattar interimistiska beslut, att alltid beakta proportionalitetsprincipen vid prövningen av om hemliga tvångsmedel ska tillåtas. Proportionalitetsprincipen gäller under hela verkställigheten och ska alltså, även sedan tillstånd getts, beaktas självmant och löpande av de brottsbekämpande myndigheterna.

En ny lag med bestämmelser om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder ska införas

De bestämmelser som möjliggör användning av hemliga tvångsmedel i syfte att hitta dömda som håller sig undan straffverkställighet bör enligt regeringen införas i en ny lag. Vidare görs bedömningen att ärenden enligt den nya lagen i så stor utsträckning som möjligt bör hanteras på samma sätt som när hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning används under en förundersökning. Reglerna i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning bör alltså i tillämpliga delar gälla för förfarandet. Detta innebär att reglerna i rättegångsbalken om handläggning vid domstol av frågor om hemliga tvångsmedel i brottmål och om överklagande av beslut i sådana frågor som utgångspunkt ska tillämpas (jfr 19 § lagen om hemlig dataavläsning). Det som sägs om den misstänkte ska då i stället avse den eftersökte. Vidare bör det

särskilt anges vilka övriga bestämmelser i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning som ska gälla vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation respektive hemlig dataavläsning enligt den nya lagen. Vid hemlig dataavläsning under en förundersökning gäller ett krav på förordnande av offentligt ombud, att det hålls sammanträde och att Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden underrättas (16 och 21 §§ lagen om hemlig dataavläsning). Detta behövs däremot inte vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation (jfr 27 kap. 26 och 28 §§ rättegångsbalken). Samma ordning bör gälla vid användningen av hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen.

Vidare gör regeringen bedömningen att rättegångsbalkens regler om tillståndets innehåll, om krav på upphävande av beslutet när det inte längre finns skäl för det och om genomförande av åtgärden bör vara tillämpliga vid beslut om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i den nya lagen (27 kap. 21, 23 och 25 §§ rättegångsbalken). Vid hemlig dataavläsning enligt den nya lagen bör reglerna i lagen om hemlig dataavläsning i fråga om förbud vid hemlig dataavläsning att läsa av eller ta upp vissa uppgifter, tillträdestillstånd, tillståndets innehåll, verkställbarhet och upphävande av beslutet, genomförande av hemlig dataavläsning och tystnadsplikt gälla (11–13, 18, 20, 22–26 och 32 §§ lagen om hemlig dataavläsning).

Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation bör det enligt regeringen dessutom finnas ett krav på dokumentation motsvarande det krav som nyligen tagits in i rättegångsbalken (27 kap. 35 § rättegångsbalken).

En ansökan ska prövas av den tingsrätt som meddelat domen

Regeringen föreslår att frågor om tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning enligt den nya lagen ska prövas av domstol. En ansökan enligt den nya lagen bör enligt regeringen i första hand prövas av den tingsrätt som har meddelat den dom som ska verkställas.

Om det är fara i dröjsmål bör tillstånd få ges av åklagaren i avvaktan på rättsens beslut. Exempel på situationer då det är fara i dröjsmål kan vara att den eftersökta personen bedöms vara våldsbenägen och farlig eller att han eller hon kan förväntas vara på väg att lämna landet. När åklagaren har meddelat ett tillstånd bör, enligt regeringen, reglerna om bl.a. skriftlig anmälan, skyndsam handläggning och användningsförbud i 27 kap. 21 a § rättegångsbalken och 17 § lagen om hemlig dataavläsning gälla.

Överskottsinformation

Vid användning av hemliga tvångsmedel kommer det ofta fram uppgifter som handlar om något annat än det som legat till grund för åtgärden. De uppgifterna kallas överskottsinformation. Regleringen om hemliga tvångsmedel innehåller ett flertal skyddsmekanismer som syftar till att säkra att tillämpningen är rättssäker och inte innebär obefogade intrång i enskildas integritet. Att det finns tydliga regler om hur överskottsinformation ska hanteras är en av dessa rättssäkerhetsgarantier (se 27 kap. 23 a § rättegångsbalken, 28 § lagen om

hemlig dataavläsning och 12 § lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott).

Reglerna kring hanteringen av överskottsinformation i samband med hemliga tvångsmedel ändrades den 1 oktober 2023. I den proposition som föregick ändringarna konstaterades att bl.a. rättegångsbalkens regler om överskottsinformation inte medgav att informationen användes för att avbryta ett pågående brott. Det framgick inte heller av reglerna vad som gällde för användningen av överskottsinformation för andra ändamål än brottsbekämpning, vilket medfört att viss hantering i praktiken saknat lagstöd (prop. 2022/23:126 s. 171 f.). Enligt regeringen var den reglering som gällde före den 1 oktober 2023 varken tydlig eller enhetlig. Regeringen konstaterar att det dessutom är ovanligt med begränsningar likt de som fram till den 1 oktober gällde för överskottsinformation eftersom det processrättsliga regelverket genomsyras av principerna om fri bevisföring och fri bevisprövning. Proportionalitetsprincipen gäller dessutom som en allmän princip vid all tvångsmedelsanvändning och under hela verkställigheten. En proportionalitetsbedömning ska därmed alltid göras vid överväganden kring användningen av överskottsinformation, vilket i sig innebär en begränsning.

Regeringen anför att på grund av detta och i syfte att stärka rättssäkerheten ytterligare genom att öka tydligheten och förutsebarheten, har reglerna om överskottsinformation ändrats. De nya reglerna innebär att åklagaren, utan några begränsningar, får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken eller lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. Det beredningsunderlag som i lagstiftningsärendet legat till grund för övervägandena i detta avseende omfattade emellertid inte lagen om hemlig dataavläsning. Den nuvarande regleringen ska därför även fortsatt gälla för hanteringen av överskottsinformation enligt den lagen.

Regeringen gör bedömningen att reglerna om överskottsinformation i den förslagna nya lagen bör få samma utformning som de regler i rättegångsbalken som trädde i kraft den 1 oktober 2023. Det framstår enligt regeringen varken som lämpligt eller ändamålsenligt att införa en annan reglering som innehåller samma brister och oklarheter som de som lagstiftaren har försökt att komma till rätta med genom de nya bestämmelserna. Som påpekades i det lagstiftningsärendet är det viktigt av rättssäkerhetsskäl att det skapas en proportionerlig, heltäckande och uttömmande reglering om när information från hemliga tvångsmedel får användas (prop. 2022/23:126). En tydlig, enhetlig reglering stärker enligt regeringen också förutsättningarna för insyn och förenklar den efterföljande tillsynen. Det kommer även att underlätta den praktiska hanteringen, inte minst i fall då information först har hämtats in med stöd av rättegångsbalkens regler då den dömda personen är häktad i sin utevaro och därefter, sedan domen vunnit laga kraft utan att personen anträffats, med stöd av den föreslagna nya lagen.

Enligt de bestämmelser som trädde i kraft den 1 oktober 2023 får överskottsinformation efter beslut av åklagaren användas, utan särskilda begränsningar, för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. Informationen får användas för att inleda en förundersökning och i pågående förundersökningar. Den får också användas för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott eller brottslig verksamhet. Informationen får även vidareförmedlas från de brottsbekämpande myndigheterna för andra ändamål än brottsbekämpning. Det kan exempelvis gälla uppgifter om att ett barn far illa, utan att det innebär brott, som bör komma socialtjänsten tillhanda, eller uppgifter som är viktiga för landets försvar som Försvarsmakten bör få ta del av. Informationen måste dock användas i överensstämmelse med tillämpliga regler i övrigt, såsom regler om dataskydd och sekretessregler. Den proportionalitetsprincip som gäller för hemliga tvångsmedel gäller under hela verkställigheten. Principen ska alltså, även sedan beslut om tvångsmedlet fattats, beaktas av den som beslutar om användningen av överskottsinformation.

Regeringen anser därmed att enligt den nya lagen bör en åklagare, utan några begränsningar, får besluta att uppgifter som kommit fram vid användningen av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation få användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. För uppgifter som kommit fram vid användandet av hemlig dataavläsning anser regeringen att utredningens förslag om hur överskottsinformation ska hanteras bör genomföras, dvs. uppgifter ska få användas för att inleda en förundersökning eller förhindra brott och i övrigt endast efter särskilt tillstånd.

Utvärderingen av lagen om hemlig dataavläsning bör beaktas

Lagen om hemlig dataavläsning gäller till utgången av mars 2025. När lagen infördes konstaterades att hemlig dataavläsning var en ny åtgärd i Sverige som innebar särskilda risker för den personliga integriteten, varför det beslutades att den nya lagen skulle begränsas till att gälla under fem år. I juni 2022 fick en särskild utredare i uppdrag att utvärdera lagen inför ett ställningstagande till om den bör permanentas och om den i så fall bör ändras i något avseende. Uppdraget redovisades den 29 november 2023 i betänkandet Hemlig dataavläsning – utvärdering och permanent lagstiftning (SOU 2023:78). Utredningen har sammantaget funnit att det är proportionerligt att hemlig dataavläsning från den 1 mars 2025 blir ett permanent tvångsmedel. Betänkandet har skickats ut på remiss. Eftersom förslaget ännu inte har hunnit genomföras bör enligt regeringen även bestämmelserna om hemlig dataavläsning i den nya lagen tidsbegränsas till utgången av mars 2025.

Hemliga tvångsmedel i syfte att hitta utläningar som missköter sin anmälningsskyldighet

Den utvidgade möjligheten till hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera en utläning som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet bör enligt regeringen

föras in i befintliga bestämmelser i lagen om särskild kontroll av vissa utläningar och lagen om hemlig dataavläsning. Bestämmelserna i respektive lag om bl.a. begränsningar och handläggningen kommer då att bli tillämpliga, vilket innebär att de rättssäkerhetsgarantier som i dag finns i regelverken när det gäller tvångsmedelsanvändningen kommer att gälla även inom det utökade tillämpningsområdet. Det innebär att tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation endast får beviljas om det finns särskilda skäl medan ett tillstånd till hemlig dataavläsning kräver synnerliga skäl. Hemlig dataavläsning får dessutom endast riktas mot en utläning som omfattas av vissa avvísings- eller utvisningsbeslut. Därutöver kommer även dagens regler om domstolsprövning, interimistiska beslut, tillståndsbeslutens innehåll, upphävande av tillstånd, hantering av insamlat material samt tillsyn och kontroll gälla inom det utökade tillämpningsområdet.

I samband med att lagen om särskild kontroll av vissa utläningar infördes gjordes överväganden kring hur användandet av överskottsinformation skulle hanteras. Regeringen konstaterade då att överskottsinformation skulle få användas inte bara för att inleda en förundersökning eller tillföras en pågående förundersökning eller förhindra förestående brott utan även för annat ändamål än det som legat till grund för åtgärden. Det krävs dock starka skäl för att få använda överskottsinformation som har kommit fram i Säkerhetspolisens verksamhet för något annat ändamål än det som har föranlett användningen av tvångsmedlet. Regeringen anför att användningen av överskottsinformationen i de flesta fall torde hindras av sekretess. Utgångspunkten är att uppgifter från hemliga tvångsmedel ska förstöras (prop. 2021/22:131 s. 183 f.). Bestämmelsen om överskottsinformation i lagen motsvarar den bestämmelse om överskottsinformation som infördes i bl.a. rättegångsbalken den 1 oktober 2023 (5 kap. 23 § lagen om särskild kontroll av vissa utläningar).

Regeringen anför att för enskilda innebär användningen av hemliga tvångsmedel ett ingrepp i den personliga integriteten. Att använda de uppgifter som tvångsmedlen genererar för andra ändamål kan ses som ytterligare ett intrång. Bestämmelserna om användningen av överskottsinformation i lagen om särskild kontroll av vissa utläningar avser, förutom uppgifter som har framkommit vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, även uppgifter som framkommit vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning. Regeringen konstaterar att regleringen således omfattar åtgärder som, sett ur ett integritetsskyddsperspektiv, är än mer känsliga än den utökade användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation som nu föreslås. Detsamma gäller regleringen i 9 § lagen om hemlig dataavläsning då den utökade möjlighet till hemlig dataavläsning som föreslås är begränsad till kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter. Mot denna bakgrund och då de överväganden som gjordes när lagen om särskild kontroll av vissa utläningar infördes alltså är aktuella gör regeringen bedömningen att det är en lämplig ordning att överskottsinformationen fortsatt hanteras på samma sätt som i dag.

Underrättelse om hemliga tvångsmedel

Underrättelseskyldigheten garanterar rättssäkerheten

När hemliga tvångsmedel har använts ska som utgångspunkt den som har berörts så långt som möjligt underrättas om tvångsmedelsanvändningen i efterhand (27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken, 28 § lagen om hemlig dataavläsning och 16–18 §§ lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott). Detta är en viktig rättssäkerhetsgaranti, och genom underrättelsen ges den enskilde möjlighet att bedöma det integritetsintrång som har skett och reagera om han eller hon anser att åtgärden har varit felaktig. En skyldighet för utövaren att i efterhand lämna en underrättelse om att hemliga tvångsmedel har använts kan även ha en återhållande verkan på användningen och bidra till att prövningen inför ett beslut sker på ett mer noggrant sätt (prop. 2006/07:133 s. 30).

Rätten att bli underrättad om att ett hemligt tvångsmedel har använts omfattar inte bara den som har varit direkt utsatt för åtgärden, vilket oftast är den misstänkte, utan även vissa andra personer som berörts av densamma. Om åtgärden t.ex. har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller en plats som innehas av någon annan, ska även innehavaren underrättas. Någon underrättelseskyldighet gäller inte vid tvångsmedelsanvändning enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar. Detta eftersom insynen i Säkerhetspolisens verksamhet är begränsad, vilket främst motiveras med hänsyn till Sveriges säkerhet (prop. 2021/22:131 s. 187).

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske utan men för utredningen, dock senast en månad efter det att förundersökningen avslutades (27 kap. 31 § rättegångsbalken och 28 § lagen om hemlig dataavläsning). Någon underrättelse ska dock inte lämnas om sekretess gäller för de uppgifter som ska ingå i underrättelsen. Då ska underrättelsen i stället skjutas upp (27 kap. 33 § rättegångsbalken och 28 § lagen om hemlig dataavläsning). Den åklagare som har varit förundersökningsledare är ansvarig för att underrättelseskyldigheten iakttas och ska återkommande pröva frågan om sekretess fortfarande gäller eller om underrättelse ska lämnas till den enskilde. Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse när det har förflutit ett år från det att förundersökningen avslutades behöver någon underrättelse inte lämnas i ärendet och bevakningen av sekretessfrågan kan upphöra. I dessa fall är åklagaren i stället skyldig att underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden om tvångsmedelsanvändningen (14 b § förundersökningskungörelsen [1947:948]).

Användningsområdet för hemliga tvångsmedel har utökats på senare tid, bl.a. genom de lagändringar som trädde i kraft den 1 oktober 2023 (prop. 2022/23:126). Den ökade användningen av hemliga tvångsmedel medför enligt regeringen ett ökat behov av att det regelmässigt kommer till stånd en prövning av om någon enskild ska underrättas. Detta gäller inte minst när det hemliga tvångsmedlet har riktats mot någon annan än den misstänkte. För att

enskilda ska kunna ta till vara sin rätt och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska kunna utföra sitt granskande uppdrag på ett tillfredsställande sätt är det enligt regeringen också av stor vikt att frågan om underrättelse prövas inom rimlig tid efter tvångsmedelsanvändningen. Om varken den enskilde eller Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden underlämnas om tvångsmedelsanvändningen fungerar inte rättssäkerhetskontrollen som lagstiftaren har avsett. Regeringen anser att det är viktigt att reglerna är tydliga och förutsägbara för att de ska kunna utgöra en reell rättsäkerhetsgaranti. Det är också viktigt att de är utformade utifrån en rimlig avvägning mellan samhällets behov och skyddet för den enskildes rättigheter.

Underrättelseskyldigheten ska alltid prövas slutligt

Enligt nuvarande reglering i rättegångsbalken finns det ingen yttersta tidpunkt för när frågan om underrättelse ska prövas slutligt. När en förundersökning pågår under lång tid finns det därför risk för att en sådan prövning, på grund av sekretess eller risk för men för utredningen, kommer till stånd väldigt sent eller inte alls. Regeringen anför att det framför allt är personer som inte själva har varit misstänkta som drabbas av sen eller utebliven underrättelse, men det kan även drabba personer som varit misstänkta under en lång tid utan att förundersökningen kommer till ett sådant läge att den kan avslutas beträffande honom eller henne. Till detta kommer att många av de brott där hemliga tvångsmedel används under förundersökningen inte preskriberas. Normalt utgör ett brotts preskription den yttersta gränsen för hur länge en förundersökning får bedrivas och därmed en slutpunkt även för prövningen av underrättelseskyldigheten. I de fall brottet inte preskriberas finns ingen sådan tidsgräns för prövningen, vilket får som konsekvens att varken den enskilde eller Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden får veta att tvångsmedel har använts. Värdet av en underrättelse avklingar dessutom ju längre tid som har förflutit från tvångsmedelsanvändningen eftersom det blir svårare för både den enskilde och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden att ta ställning till om åtgärden varit korrekt. En sådan ordning anser regeringen inte är tillfredsställande. För att undvika situationer som dessa framstår det enligt regeringen som lämpligt att införa en yttersta tidsfrist för när frågan om underrättelse ska prövas slutligt. På så sätt kommer en underrättelse alltid att ske antingen till den enskilde eller till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden senast vid en viss bestämd tidpunkt.

Regeringen anser att tidsfristens längd bör vara ett år och sex månader efter att tvångsmedelsanvändningen avslutades. Om det vid den tidpunkten fortfarande finns risk för men för utredningen eller om sekretess gäller för de uppgifter som ska ingå i underrättelsen ska någon underrättelse inte lämnas till den enskilde. Det följer av 14 b § andra stycket förundersökningskungörelsen att Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i stället ska underrättas om tvångsmedelsanvändningen i dessa fall.

Underrättelseskyldighet enligt den nya lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

Skyldigheten för åklagaren att underrätta den enskilde om att denne varit utsatt för hemliga tvångsmedel är en viktig rättssäkerhetsgaranti som enligt regeringen bör finnas även när hemliga tvångsmedel används i syfte att lokalisera personer som undandrar sig verkställighet av en frihetsberövande påföljd.

Tvångsmedel enligt den föreslagna nya lagen kan riktas både mot den eftersökte och mot personer som han eller hon kan förväntas ha kontakt med. Regeringen gör bedömningen att rättegångsbalkens regler om vem som ska underrättas, vad underrättelsen ska innehålla och när en underrättelse inte behöver lämnas eller kan skjutas upp i allt väsentligt är tillämpliga även på förfaranden enligt den nya lagen. Eftersom tvångsmedelsanvändningen enligt den nya lagen inte sker inom ramen för en förundersökning utan i ett ärende om lokalisering av en eftersökt person behöver reglerna dock anpassas i vissa delar. Regeringen anser att det därför är lämpligt att reglerna tas in direkt i den nya lagen.

När det gäller tidpunkten för underrättelsen knyter rättegångsbalkens regler an till tidpunkten för förundersökningens avslutande. Eftersom tvångsmedelsanvändningen enligt den nya lagen inte sker inom ramen för en förundersökning behöver tidpunkten vara en annan. Regeringen gör bedömningen att underrättelseskyldigheten bör inträda efter det att ärendet har avslutats. En annan ordning skulle innebära en uppenbar risk för att åtgärden blir verkningslös och den eftersökte försvinner. Dessutom skulle det många gånger vara svårt att underrätta personen då själva syftet med tvångsmedlet är att ta reda på var han eller hon befinner sig. En underrättelse bör således lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades. Regeringen kommer då också att överensstämja med vad som gäller enligt lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Regeringen anser att det även i den nya lagen bör införas en skyldighet för åklagaren att vid en viss tidpunkt slutligt pröva om en underrättelse ska lämnas, motsvarande det krav på slutlig prövning av underrättelseskyldigheten som föreslås i 27 kap. rättegångsbalken. Tidsfristen om ett år och sex månader från tvångsmedelsanvändningens avslutande framstår enligt regeringen som rimlig och lämplig även i förhållande till den föreslagna nya lagen. Om det vid den tidpunkten fortfarande gäller sekretess för de uppgifter som ska ingå i underrättelsen ska någon underrättelse inte lämnas till den enskilde. Regeringen avser att på förordningsnivå reglera frågan om underrättelse till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i de fall någon underrättelse enligt den nya lagen inte kan lämnas till en enskild.

De brottsutredningar inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde som är undantagna från underrättelseskyldighet enligt rättegångsbalkens regler bör enligt regeringen vara undantagna även enligt den nya lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024. Som framgår ovan föreslås att möjligheten att använda hemlig dataavläsning i syfte att lokalisera en eftersökt person ska tidsbegränsas. Detta eftersom lagen om hemlig dataavläsning är tidsbegränsad och gäller till utgången av mars 2025. Ändringarna i den föreslagna nya lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder, som upphäver möjligheten att använda hemlig dataavläsning, föreslås därför träda i kraft den 1 april 2025.

Regeringen föreslår att äldre bestämmelser om underrättelse om hemliga tvångsmedel ska tillämpas för tvångsmedelsanvändning som avslutats före ikraftträdandet.

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2844 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) anför motionärerna att det är rimligt att använda hemliga tvångsmedel för att hitta en eftersökt person som gömmer sig i syfte att undvika utredning, lagföring och verkställighet av straff. Motionärerna står därför bakom regeringens förslag i den delen. Däremot anser motionärerna att regeringens förslag är alltför långtgående när det gäller att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning ska kunna användas mot personer som den eftersökte har kontaktat eller kommer att kontakta. Motionärerna anser därför att riksdagen ska avslå propositionen i den del som handlar om att använda hemliga tvångsmedel för att övervaka annan kommunikationsutrustning än den som tillhör den eftersökte (yrkande 1).

Motionärerna anser att även förslaget om att utöka användningen av hemliga tvångsmedel för att eftersöka en person som omfattas av anmälnings-skyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utläningar är för långtgående. Dessa personer behöver inte vara dömda eller ens misstänkta för något konkret brott. Motionärerna anser därför att riksdagen ska avslå propositionen i den del som handlar om att använda hemliga tvångsmedel för att eftersöka en sådan person (yrkande 2).

Vidare anser motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen i den del som handlar om att åklagaren, utan några begränsningar, ska få besluta att överskottsinformation som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska få användas för annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Misstänkta och dömda personer ska inte kunna hålla sig undan från utredning, lagföring och straff. Detta gäller särskilt personer som är våldsbenägna eller riskerar att fortsätta att begå brott. Personer som är misstänkta för allvarlig brottslighet eller som har dömts till en frihetsberövande påföljd är i många fall högt motiverade att hålla sig gömda. Det har också blivit lättare för kriminella

att passera gränser till andra länder utan att lämna spår efter sig. Utskottet delar den bedömning som görs i propositionen att det inte alltid är tillräckligt att använda sig av traditionella utredningsåtgärder i arbetet med att hitta eftersökta personer. Med tillgång till hemliga tvångsmedel skulle de brottsbekämpande myndigheterna på ett snabbare och mer effektivt sätt kunna hitta personer som håller sig undan utredning, lagföring eller verkställighet av ett straff. Detsamma gäller när det handlar om att lokalisera utlännningar som utgör en allvarlig säkerhetsrisk.

Utskottet ser positivt på att regeringen har överlämnat ett lagförslag som innebär att det ska vara möjligt att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera personer som håller sig undan eller har avvikit från ett beslut om anhållande eller häktning eller från verkställighet av ett straff. När det gäller möjligheten att använda hemliga tvångsmedel riktad mot kommunikationsutrustning eller informationssystem som innehas av andra personer än den eftersökte kan utskottet konstatera att, även om detta innebär ett integritetsintrång, kravet på att det ska finnas synnerlig anledning är ett högt ställt krav. Dessutom syftar tvångsmedelsanvändningen till att hitta den eftersökta personen. Utskottet delar regeringens uppfattning att ett visst utökat integritetsintrång även för tredje man får anses vara acceptabelt.

När det gäller reglerna om överskottsinformation innebär förslaget om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation att regleringen utformas på samma sätt som motsvarande regler i rättegångsbalken som trädde i kraft den 1 oktober 2023. Utskottet anser att regleringen är tydlig och väl avvägd och att förslaget har fått en ändamålsenlig utformning.

Utskottet välkomnar även att regeringens lagförslag innebär att det införs utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera utlännningar som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlännningar. Utskottet anser i likhet med regeringen att behovet av effektivare verktyg är stort eftersom åtgärderna syftar till att hitta personer som utgör ett potentiellt hot mot Sveriges säkerhet och att förebygga allvarlig brottslighet.

Utskottet anser att regeringens lagförslag i sin helhet är väl avvägda och ändamålsenligt utformade och att de bör antas av riksdagen. Därmed ställer sig utskottet bakom propositionen och avstyrker motion 2023/24:2844 (V) yrkandena 1, 2 och 3.

Reservationer

1. Övervakning av annan kommunikationsutrustning än den som tillhör den eftersökte och användning av överskotts-information, punkt 1 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar

a) 3, 4 och 10 §§ regeringens förslag till lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder med den ändringen att paragraferna ska ha den lydelse som reservanten föreslår i bilaga 3,

b) 27 kap. 19 c § regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken med den ändringen att paragrafen ska ha den lydelse som reservanten föreslår i bilaga 3,

c) 6 b § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning med den ändringen att paragrafen ska ha den lydelse som reservanten föreslår i bilaga 3,

d) regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder i de delar det avser 10 § med den ändringen att paragrafen ska upphöra att gälla och rubriken närmast före 10 § ska utgå samt att ingressen ska ha den lydelse som följer av detta.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2844 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkandena 1 och 3 samt bifaller delvis proposition 2023/24:108 punkterna 1, 2, 4 och 7, alla i denna del.

Ställningstagande

Varje samhälle måste ha möjlighet att använda tvångsmedel för att kunna utreda och beivra brott. Sådana tvångsmedel innebär definitionsmässigt en inskränkning i fri- och rättigheter som är grundläggande för demokratin i vårt samhälle. Därför måste lagstiftningen och de medel som lagstiftningen tillhandahåller omgärdas av de strängaste restriktioner.

Jag anser att det är rimligt att använda hemliga tvångsmedel för att hitta en eftersökt person som gömmer sig i syfte att undvika utredning, lagföring och verkställighet av straff i synnerhet om det handlar om en eftersökt person som begått allvarliga brott såsom vålds- eller sexualbrott. Jag står därför bakom regeringens förslag i den delen. Samtidigt innebär regeringens förslag att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning

förutom mot den eftersökte också ska få användas mot personer som det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte har kontaktat eller kommer att kontakta. I denna del instämmer jag i den bedömning som Advokatsamfundet fört fram, nämligen att användningen av hemliga tvångsmedel mot en person som har kontaktat eller kan antas komma att kontakta en dömd person som eftersöks inte borde tillåtas eftersom den personen inte har dömts till någon påföljd. Att det ska krävas ”synnerlig anledning” förändrar inte min ståndpunkt att regeringens förslag är alltför långtgående.

Regeringens förslag innebär också att åklagaren, utan några begränsningar, ska få besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt den nya lagen får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. Uppgifter från hemlig dataavläsning ska dock bara få användas för att inleda en förundersökning eller förhindra brott och i övrigt endast efter särskilt tillstånd. I betänkandet SOU 2022:50 föreslogs att överskottsinformation från användning av hemlig övervakning av elektronisk information enligt den nya lagen skulle få användas för att förhindra brott eller inleda en förundersökning och i övrigt endast efter särskilt tillstånd. Uppgifter som handlar om något annat än det som legat till grund för åtgärden och som framkommer vid användningen av hemliga tvångsmedel, s.k. överskottsinformation, måste enligt min mening omgärdas av tydliga och rättssäkra regler. Förslaget om att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska få användas helt utan begränsningar anser jag är alltför långtgående.

Mot denna bakgrund anser jag att riksdagen bör avslå regeringens proposition i de delar som handlar om att dels använda hemliga tvångsmedel för att övervaka annan kommunikationsutrustning än den som tillhör den eftersökte, dels ge åklagaren rätt att besluta att överskottsinformation som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska få användas för annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden.

2. Utökad användning av hemliga tvångsmedel för att lokalisera utläningar som missköter sin anmälningsskyldighet, punkt 2 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår

- a) regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning i de delar det avser 9 §,
- b) regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2844 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 2 och avslår proposition 2023/24:108 punkterna 4 i denna del och 6.

Ställningstagande

Personer som bedöms vara säkerhetsrisker enligt lagen om särskild kontroll av vissa utläningar kan ställas under s.k. uppsikt. Detta kan bl.a. innebära att personen är skyldig att på vissa tider anmäla sig hos Polismyndigheten. Denna person behöver dock inte vara dömd eller ens misstänkt för något konkret brott för att beläggas med anmälningsskyldighet. Jag anser därför att det går för långt om man på det sätt som föreslås utökar användningen av hemliga tvångsmedel för att lokalisera en person som omfattas av anmälningsskyldighet.

Riksdagen bör därför avslå regeringens proposition i de delar som handlar om att utöka möjligheten till användning av hemliga tvångsmedel för att eftersöka en person som omfattas av anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utläningar.

Särskilt yttrande

Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden (S)

Ardalan Shekarabi (S), Annika Strandhäll (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S) och Mattias Vepsä (S) anför:

Vi står bakom förslagen i propositionen och ställer oss positiva till att de brottsbekämpande myndigheterna får bättre verktyg för att snabbt och effektivt kunna hitta eftersökta personer samt lokalisera utläningar som utgör en allvarlig säkerhetsrisk. Samtidigt vill vi lyfta fram vad Lagrådet och även flera remissinstanser anført om regelverkets komplexitet. Bestämmelserna om hemliga tvångsmedel är spridda i olika författningar. Det är därmed svårt att få en samlad bild av lagstiftningen på området och av omfattningen av det intrång i den personliga integriteten som enskilda kan drabbas av, liksom av vad den sammantagna regleringen innebär för ett demokratiskt samhälle. Det är oroande att propositionens lagförslag bidrar till ett alltmer svåröverskådligt system, och det är därför viktigt att Lagrådets och remissinstansernas synpunkter tas om hand så att vi kan få en mer samlad bild av regelverket som rör hemliga tvångsmedel.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:108 Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder.

Följdmotionen

2023/24:2844 av Gudrun Nordborg m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår proposition 2023/24:108 i den del som handlar om att använda hemliga tvångsmedel för att övervaka annan kommunikationsutrustning än den som tillhör den eftersökte.
2. Riksdagen avslår proposition 2023/24:108 i den del som handlar om att använda hemliga tvångsmedel för att eftersöka en person som omfattas av anmälningsskyldighet enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar.
3. Riksdagen avslår proposition 2023/24:108 i den del som handlar om att åklagaren, utan några begränsningar, ska få besluta att överskottsinformation som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska få användas för annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om användning av hemliga tvångsmedel för att lokalisera personer i syfte att möjliggöra verkställighet av frihetsberövande påföljder.

Proportionalitet

2 § Tvångsmedel enligt denna lag får beviljas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som åtgärden riktar sig mot eller för något annat motstående intresse.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

3 § Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken får meddelas om åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får meddelas endast om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 27 kap. 19 a § andra stycket rättegångsbalken eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehaft av den eftersökte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den eftersökte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt första stycket får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

Hemlig dataavläsning

4 § Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter enligt 2 § första stycket 2 eller 3 lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning får meddelas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till

fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård, i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får meddelas endast om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 4 § lagen om hemlig dataavläsning eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som

1. används, eller det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den eftersökte, eller
2. det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Tillståndsprövning

5 § Frågor om tillstånd enligt 3 eller 4 § prövas av den tingsrätt som har meddelat den dom som ska verkställas. Om domen har meddelats av högre rätt prövas frågan av den tingsrätt som har dömt i målet. Frågan tas upp på ansökan av åklagaren.

Om det inte finns någon domstol som är behörig enligt första stycket, ska frågan prövas av Stockholms tingsrätt.

Om en ansökan avser flera domar meddelade av skilda domstolar, får frågan om tillstånd tas upp vid någon av de tingsrätter som har dömt i målen.

6 § Om det är fara i dröjsmål, får tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 27 kap. 21 a § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

Åklagarens möjlighet att vid fara i dröjsmål ge tillstånd i avvaktan på rättens beslut gäller även i fråga om hemlig dataavläsning. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 17 § andra och tredje styckena lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.

Handläggning av tvångsmedelsärenden

7 § På förfarandet enligt denna lag tillämpas reglerna i rättegångsbalken om handläggning vid domstol av frågor om tvångsmedel i brottmål och om överklagande av beslut i sådana frågor, om inte något annat sägs i denna lag. Det som sägs om den misstänkte ska då i stället avse den eftersökte. Handläggningen ska ske skyndsamt.

8 § I fråga om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska följande bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas.

- 21 § andra och tredje styckena om tillståndets innehåll,
- 23 § om upphävande av beslutet,
- 25 § om genomförande av åtgärden, och
- 35 § om dokumentation.

9 § I fråga om hemlig dataavläsning ska följande bestämmelser i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning tillämpas.

- 11 § om förbud mot hemlig dataavläsning,

- 12 och 13 §§ om tillträdestillstånd,
- 16 § om offentligt ombud och sammanträde,
- 18 § om tillståndets innehåll,
- 20 § om verkställbarhet och upphävande av beslutet,
- 21 § om underrättelse till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden,
- 22–26 §§ om genomförande av hemlig dataavläsning, och
- 32 § om tystnadsplikt.

Det som i bestämmelserna sägs om den misstänkte ska i stället avse den eftersökte.

Överskottsinformation

10 § Åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 3 § får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden.

Uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig dataavläsning enligt 4 § får användas i en förundersökning endast efter tillstånd till hemlig dataavläsning enligt bestämmelserna i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Utan ett sådant tillstånd får dock inhämtade uppgifter ligga till grund för beslut om att inleda en förundersökning eller, om det har kommit fram uppgifter om förestående brott, för att förhindra brott.

Granskning och bevarande

11 § En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid verkställighet av tvångsmedel enligt denna lag ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras endast av rätten, en åklagare eller Polismyndigheten.

I de delar upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att kunna verkställa frihetsberövandet ska de bevaras till dess att den eftersökte har frihetsberövats. I de delar upptagningarna och uppteckningarna innehåller sådana uppgifter som enligt 10 § får användas i en förundersökning ska de bevaras till dess de förundersökningar där de använts har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet eller målen har avgjorts slutligt. I de delar upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott.

När uppgifter inte längre ska bevaras enligt andra stycket ska de förstöras. Om det är fråga om sådana uppgifter som enligt 10 § får användas i en förundersökning får uppgifterna förstöras tidigare om den misstänkte medger det.

Underrättelse till enskild

12 § Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller ett avläsningsbart informationssystem som innehas av någon annan än den eftersökte, ska även han eller hon underrättas.

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

13 § En underrättelse enligt 12 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska få uppgift om vilken dom som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit eftersökt ska få uppgift om detta.

Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett.

Vid hemlig dataavläsning ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett.

14 § Om det gäller sekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 §, 18 kap. 1, 2 eller 3 § eller 35 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifter som avses i 13 §, ska en underrättelse enligt 12 § skjutas upp till dess att sekretess inte längre gäller.

Om det på grund av sekretess eller på grund av att ärendet inte avslutats, inte har kunnat lämnas någon underrättelse enligt 12 § inom ett år och sex månader från det att tvångsmedelsanvändningen avslutades, ska frågan om underrättelse prövas slutligt. En underrättelse ska då bara lämnas om sekretess inte längre gäller.

En underrättelse enligt 12 § ska inte lämnas, om uppgifterna med stöd av 10 § har tagits in i en förundersökning som angår

1. brott som avses i 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

2. brott som avses i 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,

3. brott som avses i 18 kap. 1, 3, 5 eller 6 § eller 19 kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6 a, 6 b, 7, 8, 9, 10, 10 a, 10 b, 12 eller 13 § brottsbalken,

4. brott som avses i 3 eller 4 kap. brottsbalken, om brottet är av det slag som anges i 18 kap. 2 § eller 19 kap. 11 § samma balk,

5. brott som avses i 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning,

6. brott som avses i 4, 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666), eller

7. försök, förberedelse eller stämpling till brott som anges i 1–6 eller underlåtenhet att avslöja sådant brott, om gärningen är belagd med straff.

En underrättelse enligt 12 § ska inte heller lämnas om den person som underrättelsen avser har avlidit eller om den juridiska person som underrättelsen avser har upphört.

Rätt att meddela föreskrifter

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om underrättelseskyldigheten enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.

2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 5 kap. 1 § och 27 kap. 31 och 33 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 27 kap. 19 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §¹

En förhandling vid domstol ska vara offentlig.

Kan det antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen eller, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt 18 kap. 1, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Kan det antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen eller, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt 18 kap. 1, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag *eller i ärende enligt lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder*. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av en psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.

Är det annars för särskilt fall föreskrivet att förhandling får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.

¹ Senaste lydelse 2009:401.

27 kap.*19 c §*

Om det är av synnerlig vikt för att lokalisera någon som är anhållen eller häktad för brott som avses i 19 a § får hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 19 § ske i syfte att möjliggöra verkställighet av frihetsberövandet.

Vid tillämpningen av första stycket gäller bestämmelserna i detta kapitel om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Det som sägs om den misstänkte ska då avse den eftersökte.

Om det är fara i dröjsmål, får tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 21 a § andra och tredje styckena.

31 §²

Den som är eller har varit misstänkt för brott ska, om inte annat följer av 33 §, underrättas om sådan hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning som han eller hon har utsatts för.

Om avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Detta gäller dock inte om annat följer av 33 § *eller inhämtning har skett med stöd av 19 b § och integritetsintrånget för den enskilde kan antas vara ringa.*

Om kameraövervakning eller rumsavlyssning har avsett en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till, ska även

Om avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Detta gäller dock inte om annat följer av 33 §.

Om kameraövervakning eller rumsavlyssning har avsett *eller riktats mot* en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde

² Senaste lydelse 2023:534.

innehavaren av platsen underrättas om inte annat följer av 33 §.

till, ska även innehavaren av platsen underrättas om inte annat följer av 33 §. *En underrättelse till innehavaren behöver inte lämnas om övervakningen eller avlyssningen har avsett den skäligen misstänkte och integritetsintrånget för innehavaren kan antas vara ringa.*

En underrättelse ska lämnas så snart det kan ske utan men för utredningen, dock senast en månad efter det att förundersökningen avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som enligt 23 kap. 18 §, 18 a §, 24 kap. 9 a § eller på något annat sätt redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. Någon underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

33 §³

Om det gäller sekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 §, 18 kap. 1, 2 eller 3 § eller 35 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifter som avses i 32 §, ska en underrättelse enligt 31 § skjutas upp till dess att sekretess inte längre gäller.

Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att *förundersökningen* avslutades, *behöver underrättelsen inte lämnas.*

Om det på grund av sekretess *eller risk för men för utredningen* inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år *och sex månader* från det att *tvångsmedelsanvändningen* avslutades, *ska frågan om underrättelse prövas slutligt. En underrättelse ska då bara lämnas om sekretess inte längre gäller och om det kan ske utan men för utredningen.*

En underrättelse enligt 31 § ska inte lämnas, om förundersökningen angår

1. brott som avses i 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,
2. brott som avses i 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,
3. brott som avses i 18 kap. 1, 3, 5 eller 6 § eller 19 kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6 a, 6 b, 7, 8, 9, 10, 10 a, 10 b, 12 eller 13 § brottsbalken,
4. brott som avses i 3 eller 4 kap. brottsbalken, om brottet är av det slag som anges i 18 kap. 2 § eller 19 kap. 11 § samma balk,
5. brott som avses i 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning,

³ Senaste lydelse 2023:228.

6. brott som avses i 4, 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666), eller

7. försök, förberedelse eller stämpling till brott som anges i 1–6 eller underlåtenhet att avslöja sådant brott, om gärningen är belagd med straff.

En underrättelse enligt 31 § ska inte heller lämnas om den person som underrättelsen avser har avlidit eller om den juridiska person som underrättelsen avser har upphört.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.

2. För tvångsmedelsanvändning som har avslutats före ikraftträdandet gäller 27 kap. 31 och 33 §§ i den äldre lydelsen.

3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 1 § och 35 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

1 §¹

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål eller till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål eller till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott *eller i ärende enligt lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder*, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

Sekretess gäller, under motsvarande förutsättningar som anges i första stycket, för uppgift som hänför sig till

1. verksamhet som rör utredning i frågor om näringsförbud eller förbud att lämna juridiskt eller ekonomiskt biträde, eller

2. annan verksamhet än sådan som avses i 1 eller i första stycket som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

35 kap.

1 §²

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i

1. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,

2. angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott,

2. angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott *eller i ärende enligt lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att*

¹ Senaste lydelse 2016:1314.

² Senaste lydelse 2019:1184.

*verkställa frihetsberövande
påföljder,*

3. angelägenhet som avser säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585),

4. annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott eller verkställa uppbörd och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen,

5. register som förs av Polismyndigheten enligt 5 kap. lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas med stöd av de bestämmelserna, eller uppgifter som behandlas av Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten med stöd av lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter,

6. register som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,

7. register som förs av Skatteverket enligt lagen (2018:1696) om Skatteverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

8. särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänför sig till registrering som avses i 5 kap. 1 §, eller

9. register som förs av Tullverket enligt lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag.

Sekretessen enligt första stycket 2 gäller hos domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid förhandling om användning av tvångsmedel gäller sekretess för uppgift om vem som är misstänkt endast om det kan antas att fara uppkommer för att den misstänkte eller någon närstående till honom eller henne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Första stycket gäller inte om annat följer av 2, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning dels att 9 § ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 6 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 b §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning enligt 4 § som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får även beviljas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera någon som är anhållen eller häktad för brott som avses i 27 kap. 19 b § andra stycket rättegångsbalken och åtgärden syftar till att möjliggöra verkställighet av frihetsberövandet.

Vid tillämpningen av första stycket gäller bestämmelserna i denna lag om hemlig dataavläsning under en förundersökning. Det som sägs om den misstänkte ska då avse den eftersökte.

Om det är fara i dröjsmål, får tillstånd till hemlig dataavläsning ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller vad som sägs i 17 § andra och tredje styckena.

9 §¹

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning får beviljas för att läsa av eller ta upp uppgifter i ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av en utlännings som omfattas av

1. ett utvisningsbeslut enligt 2 kap. 1 § lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlännings, eller

2. ett avvisnings- eller utvisningsbeslut enligt 8 kap. eller 8 a kap. utlänningslagen (2005:716) om det finns sådana omständigheter i fråga om utlännings som avses i 2 kap. 1 § lagen om särskild kontroll av vissa utlännings.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssnings-, kommunikationsövervaknings- eller

¹ Senaste lydelse 2022:711.

platsuppgifter får också beviljas för att läsa av eller ta upp uppgifter i ett avläsningsbart informationssystem som det finns synnerlig anledning att anta att utlänningen under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Tillståndet får beviljas endast om Migrationsverket, regeringen eller en domstol har beslutat att 5 kap. 5 och 6 §§ lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar samt denna lag ska tillämpas på utlänningen. Det förfarande och de förutsättningar som gäller för ett beslut om att 5 kap. 5 och 6 §§ lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar ska tillämpas i fråga om utlänningen gäller också för ett beslut i fråga om hemlig dataavläsning.

Ett tillstånd får beviljas endast om det finns synnerliga skäl och det är av betydelse för att *klarlägga om*

1. utlänningen tillhör eller verkar för en organisation eller grupp som planlägger eller förbereder brott enligt terroristbrottslagen (2022:666) eller om det finns en risk för att utlänningen kan komma att engagera sig i en sådan organisation eller grupp,

2. det finns risk för att utlänningen själv planlägger eller förbereder brott som avses i 1, eller

3. det finns risk för att utlänningen själv eller tillsammans med andra medverkar i eller på annat sätt främjar ett allvarligt brott som rör Sveriges säkerhet.

Ett tillstånd får inte avse rumsavlyssningsuppgifter.

Ett tillstånd får beviljas endast om det finns synnerliga skäl och det är av betydelse för att

1. *klarlägga om* utlänningen tillhör eller verkar för en organisation eller grupp som planlägger eller förbereder brott enligt terroristbrottslagen (2022:666) eller om det finns en risk för att utlänningen kan komma att engagera sig i en sådan organisation eller grupp,

2. *klarlägga om* det finns risk för att utlänningen själv planlägger eller förbereder brott som avses i 1,

3. *klarlägga om* det finns risk för att utlänningen själv eller tillsammans med andra medverkar i eller på annat sätt främjar ett allvarligt brott som rör Sveriges säkerhet, eller

4. *kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar.*

Ett tillstånd får inte avse rumsavlyssningsuppgifter. *Ett tillstånd enligt fjärde stycket 4 får endast avse kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

dels att 9 kap. 33 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 9 kap. 29 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

29 c §

Bestämmelserna i 29 b § gäller även när den som bedriver verksamhet som ska anmälas enligt 2 kap. 1 § lämnar ut uppgifter i fall som avses i 33 § första stycket 1 i) och l).

33 §¹

Den som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst som inte är en nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst och som har fått del av eller tillgång till en uppgift som avses i 31 § första stycket ska på begäran lämna

1. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 till

a) en myndighet som i ett särskilt fall behöver en sådan uppgift för delgivning enligt delgivningslagen (2010:1932), om myndigheten bedömer att det kan antas att den som söks för delgivning håller sig undan eller att det annars finns synnerliga skäl,

b) Finansinspektionen, om inspektionen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för utredningen av en misstänkt överträdelse av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordning) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG och kommissionens direktiv 2003/124/EG, 2003/125/EG och 2004/72/EG,

c) Finansinspektionen, om inspektionen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn när det gäller någon av bestämmelserna i 4 a kap. 1–8 §§ lagen (2010:751) om betaltjänster eller 1 kap. 5 § eller 4 kap. 7, 8, 9, 10, 11 eller 14 § lagen (2016:1024) om verksamhet med bostadskrediter,

d) Konsumentombudsmannen, om ombudsmannen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn enligt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden eller marknadsföringslagen (2008:486), när det är fråga om en misstänkt överträdelse av unionslagstiftning som skyddar konsumenternas intressen enligt bilagan till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2394 av den 12 december 2017 om samarbete mellan de nationella

¹ Senaste lydelse 2022:1086.

myndigheter som har tillsynsansvar för konsumentskyddslagstiftningen och om upphävande av förordning (EG) nr 2006/2004,

e) Konsumentverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn enligt lagen (2019:59) med kompletterande bestämmelser till EU:s geoblockeringsförordning,

f) Kronofogdemyndigheten, om myndigheten behöver uppgiften i exekutiv verksamhet och myndigheten bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende,

g) Läkemedelsverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn när det gäller bestämmelserna om marknadsföring i 12 kap. läkemedelslagen (2015:315),

h) Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i samband med underrättelse, efterforskning eller identifiering vid olyckor eller dödsfall eller för att myndigheten ska kunna fullgöra en uppgift som avses i 12 § polislagen (1984:387),

i) Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden,

i) Polismyndigheten eller en åklagarmyndighet, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna fullgöra en underrättelseskyldighet enligt 33 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, och

j) Skatteverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende som avser kontroll av skatt eller avgift eller rätt folkbokföringsort enligt folkbokföringslagen (1991:481),

j) Polismyndigheten eller en åklagarmyndighet, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna fullgöra en underrättelseskyldighet enligt 33 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,

k) Skatteverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende som avser kontroll av skatt eller avgift eller rätt folkbokföringsort enligt folkbokföringslagen (1991:481), och

l) Säkerhetspolisen, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna lokalisera en utlännings som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlännings,

2. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 och som gäller brottslig verksamhet eller misstanke om brott till Ekobrottsmyndigheten,

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket, Åklagarmyndigheten eller någon annan myndighet som ska ingripa mot brottet eller den brottsliga verksamheten,

3. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 eller 3 till en regional alarmeringscentral som avses i lagen (1981:1104) om verksamheten hos vissa regionala alarmeringscentraler,

4. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 eller 3 samt uppgift om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits till Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i samband med efterforskning av personer som har försvunnit under sådana omständigheter att det kan antas att det då fanns eller fortfarande finns fara för deras liv eller allvarlig risk för deras hälsa, och

5. en uppgift som avses i 31 § första stycket 3 om vilka övriga tillhandahållare av elektroniska kommunikationsnät eller elektroniska kommunikationstjänster som har deltagit vid överföringen av ett meddelande som omfattas av ett föreläggande enligt 27 kap. 16 § rättegångsbalken att bevara en viss lagrad uppgift till den myndighet som meddelat föreläggandet.

Ersättning för att lämna ut andra uppgifter enligt första stycket 3 än lokaliseringssuppgifter ska vara skälig med hänsyn till kostnaderna för utlämnandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 5 § lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

5 §

Om det finns särskilda skäl får ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller, om det är tillräckligt, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation meddelas enligt 27 kap. rättegångsbalken för ett sådant ändamål som avses i 3 § första stycket.

Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket 3 rättegångsbalken får också meddelas i syfte att kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet.

Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken får också meddelas i syfte att kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet.

I fråga om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation gäller i övrigt 27 kap. rättegångsbalken. Det som sägs om den som är skäligen misstänkt ska då i stället avse utlänningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder¹

dels att 4 och 9 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 6, 10, 12 och 13 §§ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.1

Föreslagen lydelse

6 §²

Om det är fara i dröjsmål, får tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 27 kap. 21 a § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

Åklagarens möjlighet att vid fara i dröjsmål ge tillstånd i avvaktan på rättens beslut gäller även i fråga om hemlig dataavläsning. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 17 § andra och tredje styckena lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.

10 §³

Åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 3 § får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden.

Uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig dataavläsning enligt 4 § får användas i en förundersökning endast efter tillstånd till hemlig dataavläsning enligt bestämmelserna i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Utan ett sådant tillstånd får dock inhämtade uppgifter ligga till grund för beslut om att inleda en förundersökning eller, om det har kommit fram

¹ Senaste lydelse av

4 § 2024:000

9 § 2024:000.

² Senaste lydelse 2024:000.

³ Senaste lydelse 2024:000.

uppgifter om förestående brott, för att förhindra brott.

12 §⁴

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning *eller ett avläsningsbart informationssystem* som innehas av någon annan än den eftersökte, ska även han eller hon underrättas.

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress *eller* en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den eftersökte, ska även han eller hon underrättas.

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

13 §⁵

En underrättelse enligt 12 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska få uppgift om vilken dom som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit eftersökt ska få uppgift om detta.

Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett.

Vid hemlig dataavläsning ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2025.

⁴ Senaste lydelse 2024:000.

⁵ Senaste lydelse 2024:000.

BILAGA 3

Reservantens lagförslag

Reservation 1 (förslagspunkt 1)

1. Ändring i regeringens förslag till lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

*Regeringens förslag**Reservantens förslag*

3 §

Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken får meddelas om åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får meddelas endast om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 27 kap. 19 a § andra stycket rättegångsbalken eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den eftersökte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den eftersökte, *eller*

2. *det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.*

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den eftersökte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den eftersökte.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt första stycket får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

4 §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikations- övervaknings- eller platsuppgifter enligt 2 § första stycket 2 eller 3 lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning får meddelas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård, i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får meddelas endast om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 4 § lagen om hemlig dataavläsning eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som

1. används, eller det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den eftersökte, eller

2. *det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.*

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som används,

eller det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den eftersökte.

10 §

Åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 3 § får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden.

Uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig dataavläsning enligt 4 § får användas i en förundersökning endast efter tillstånd till hemlig dataavläsning enligt bestämmelserna i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Utan ett sådant tillstånd får dock inhämtade uppgifter ligga till grund för beslut om att inleda en förundersökning eller, om det har kommit fram uppgifter om förestående brott, för att förhindra brott.

2. Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Regeringens förslag

Reservantens förslag

27 kap.

19 c §

Om det är av synnerlig vikt för att lokalisera någon som är anhållen eller häktad för brott som avses i 19 a § får hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 19 § ske i syfte att möjliggöra verkställighet av frihetsberövandet.

Vid tillämpningen av första stycket gäller bestämmelserna i detta kapitel om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Det som sägs om den misstänkte ska då avse den eftersökte.

Vid tillämpningen av första stycket gäller bestämmelserna i detta kapitel om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, *med undantag för 19 a § tredje stycket 2 och 23 a §*. Det som sägs om den misstänkte ska då avse den eftersökte.

Om det är fara i dröjsmål, får tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 21 a § andra och tredje styckena.

3. Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

Regeringens förslag

Reservantens förslag

6 b §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning enligt 4 § som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får även beviljas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera någon som är anhållen eller häktad för brott som avses i 27 kap. 19 b § andra stycket rättegångsbalken och åtgärden syftar till att möjliggöra verkställighet av frihetsberövandet.

Vid tillämpningen av första stycket gäller bestämmelserna i denna lag om hemlig dataavläsning under en förundersökning. Det som sägs om den misstänkte ska då avse den eftersökte.

Vid tillämpningen av första stycket gäller bestämmelserna i denna lag om hemlig dataavläsning under en förundersökning, *med undantag för 4 a § andra stycket*. Det som sägs om den misstänkte ska då avse den eftersökte.

Om det är fara i dröjsmål, får tillstånd till hemlig dataavläsning ges av åklagaren i avvaktan på rättsens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller vad som sägs i 17 § andra och tredje styckena.